

İlköğretim Okul Yöneticilerinin Demokrasiye İlişkin Tutumlarını Etkileyen Bazı Etkenler Üzerine Bir Araştırma

A Study on Some Factors That Affect The Attitudes Related Democracy of The Primary School Administrators

İbrahim H. Çankaya*

Mevlana Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Özet

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim okul yöneticilerinin demokrasiye ilişkin tutumları üzerinde güven, işbirliği ve sorumluluğun etkisini tespit etmektir. Araştırmanın çalışma evreni 2009–2010 bahar döneminde Elazığ İli merkez ilköğretim okullarında görev yapan yöneticilerden oluşmaktadır. Örneklem seçimine gidilmemiş çalışma evreni içerisinde görev yapan 121 yöneticinin tamamına ölçekler dağıtılmış ve yöneticilerden geriye dönen 108 ölçek değerlendirilmeye alınmıştır. İşbirliği ve sorumluluğun yöneticilerin demokrasiye ilişkin tutumları üzerinde doğrudan pozitif bir etkisi olduğu güvenin ise işbirliği ve sorumluluk aracılığı ile demokrasiye ilişkin tutumu pozitif olarak etkilediği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Demokratik tutum, işbirliği, sosyal sorumluluk, güven

Abstract

The aim of this study is to determine the effect of trust, cooperation and responsibility on primary school principals' attitudes of democracy. The population of the study is composed of principals working in Elazığ Province elementary schools in the spring semester of 2009–2010. All the principals working in the province are given questionnaire which are handed back from managers (108) are evaluated. It is observed that skills such as cooperation and responsibility have a positive effect on the managers' attitudes of democracy and trust influences attitude of democracy through cooperation and responsibility positively.

Keyword: Democratic attitude, cooperation, social responsibility, trust.

I. GİRİŞ

Demokrasinin bir yaşam tarzına dönüştürülebilmesi demokrasiyi besleyen etkenlerin (hoşgörü, güven, işbirliği, dayanışma, organize olma vb) yaşatılması ile gerçekleştirilebilir. Demokrasi; yönetimin halk tarafından belirlenmesi ve kurumların halkın denetimine açık olması olarak tanımlandığı gibi (Tanilli, 2003), bir idare şekli olmanın dışında siyasal bir kültüre ve yaşam tarzına dayalı bir yönetim biçimi olarak ta (Touraine, 2002) tanımlanabilir. Yaşam tarzı olarak bireyler arasında demokrasiye ilişkin pozitif tutumun yaygınlaştırılabilmesi ise onu besleyen sosyal etkenlerin yaşatılabilir olması ile mümkündür. Özellikle toplumun temeli olan ailede ve işleyişini belirleyen örgütlerde şeffaf bir yönetimin yaygınlaştırılabilmesi demokrasiye ilişkin tutumu pozitif yönde etkileyen değerlerin varlığı ile ilişkilidir. Demokrasiye ilişkin pozitif tutum, onu etkileyen evrensel değerlerin önemsenmesi ile yaygınlaştırılabilir (Kıncal, 2004). Demokrasiye ilişkin pozitif bir tutumun oluşmasında baskın etkenler iki kategoride sınıflandırılabilir: Kültürel (kültürel ve etnik farklılıkların birbirini şartsız kabulü, saygı, hoşgörü, çoğulcu yaklaşım) ve kişisel etkenler (güven, sorumluluk, işbirliği, cesaret, empati, paylaşım vb).

Demokrasiye ilişkin tutum üzerinde pozitif yönde etkili olan en önemli etkenlerden biri güvendir. Düşük güven duygusunun hakim olduğu örgütlerde paylaşımın, dışa açılımın ve farklılıkları kabullenmenin daha yavaş olduğu görülmektedir (Fukuyama,1998). Bu nedenle bireylerde demokratik bir tutumun oluşturulabilmesi güven duygusunun varlığına bağlanabilir. Özellikle güven duygusunun düşük olduğu örgütlerde işbirliği yapma, takım kurma ve yetki paylaşımının yetersiz olduğu görülebilir. Çünkü güven hem bireylerin hem de örgütlerin bir arada yaşaması için bir çimento işlevi görmektedir. Güven bireylerin ve örgütlerin birbirlerine karşılıklı itimat etmesidir (Covey, 2005). Demokratik toplum güvenin esas olduğu toplumdur Uslaner'e (1999) göre, demokratik ortamlar güveni besler ve güvenin hâkim olduğu toplumlarda vatandaşlık sorumluluklarına duyarlılık ve gönüllülüğe dair kurumlara katılım oranları çok daha yüksektir. Bu bakımdan toplumda paylaşılan değerlerin toplumu bir arada tutan bir yapılandırıcı özelliği taşıması çok daha fazla hissedilebilmektedir. Dolayısıyla, güven düzeyinin yüksek ve güvene dayalı ilişkilerin hâkim olduğu eğitim ortamlarında demokratik yönetimin güçlü bir takım temellere dayandığını söylemek mümkündür. Güven, aynı zamanda insanlarla birlikte iş yapma ve yaşama olanağı sağlayan her türlü sosyal faaliyetin en temel kolaylaştırıcısıdır (Cohen ve Prusak,2001). Bu bakımdan insanların işbirliğine gitmelerinde güven önemli bir etkidir.

Demokrasiye ilişkin tutumları pozitif olarak etkileyen diğer bir etken işbirliğidir. İşbirliği, sosyal sorunların çözüme kavuşturulabilmesi, sosyal barışın kalıcı hale getirilebilmesi ve topluma uyumlu bireylerin yetiştirilebilmesi için gereklidir. Bireylerin toplumun gerisinde kalmamaları ve çevreleriyle alış-veriş halinde olmaları onların demokratik tutuma sahip olabilmeleri açısından önemli kabul edilmektedir (Kişi, 2009). İşbirliğine açık, dışa dönük (sosyal) özelliklere

sahip yöneticilerin daha fazla güvenilen ve aranan yöneticiler oldukları görülmektedir (Fukuyama, 1998). Demokrasiye ilişkin tutum üzerinde pozitif yönde etkili olan diğer önemli bir etken ise sosyal sorumluluktur. Sorumluluk, insana özgü bir duygudur. İnsan sosyal bir varlık olduğu için toplum içerisindeki davranışlarında ötekine (toplumdaki diğer bireyler) karşı sorumludur. Sorumluluk, kişinin kendi sözlerinin veya kendi davranışlarının sonuçlarını üstlenmesidir (Pehlivan,1998). Sorumluluk insanın sosyal yönünü oluşturur ve bu nedenle sorumluluk bireyin, öteki bireylerin psikolojik ve duygusal ihtiyaçlarını dikkate alması (Lee ve Kotler, 2006), kendi beklentilerini toplumun beklentileri ile karşılaştırması (Altun, 1999), davranışlarında toplumsal çıkarları gözetmesi (Seyyar, 2003) esaslarını içermektedir. Bu unsurların ihmal edilmesi demokrasiye ilişkin pozitif tutuma zarar verebileceği gibi çatışma odaklı tutumun öne çıkmasına neden olabilir. Demokrasiye yönelik pozitif bir tutum, yöneticilerin yukarıda ifade edilen etkenleri benimsemiş olmalarına bağlıdır. Bu etkenlerin birbirlerine aracılık ederek yöneticilerin demokratik tutumları üzerine nasıl etki ettiğine yönelik araştırmaların ülkemizde yeterli düzeyde olmaması bir problem durumu olarak kabul edilebilir. Bu bağlamda bu tür etkenlerin demokrasiye ilişkin tutum üzerinde nasıl bir aracılık etkisi oluşturduğunun belirlenmesi okul yöneticilerine demokratik yönetim konusunda alternatif öngörüler sağlayabilir.

1.1.Amaç

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim okul yöneticileri arasında güven, işbirliği ve sorumluluk gibi etkenlerin birbirlerine aracılık ederek demokrasiye ilişkin tutum üzerinde nasıl bir etki ağı oluşturduğunu saptamaya çalışmaktır. Bu nedenle araştırmada dört ayrı değişken arasındaki ilişkiler ağını gösteren bir aracılık modeli test edilmiştir.

2.YÖNTEM

Araştırmada ilişki tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan her bir ölçeğe LISREL programında doğrulayıcı (confirmatory) faktör analizi uygulanmıştır. Bu aşamaların ardından ölçme (measurement) modellerinde en iyi uyum (fit) değerlerine ulaşıldıktan sonra, LISREL programında aracılık analizi yapılarak en iyi yapısal model elde edilmeye çalışılmıştır. LISREL programında yapılan analizlerde, en iyi modeli bulmak için bazı uyum kriterleri kullanılmıştır (Şimşek, 2007).

2.1.Araştırma Evreni

Araştırmanın evrenini ilköğretim okullarında görevli olan yöneticiler oluşturmaktadır. Çalışma evreni ise 2009–2010 bahar döneminde Elazığ İli merkez ilköğretim okullarında görev yapan yöneticilerden oluşmaktadır. Örneklem seçimine gidilmemiş çalışma evreni içerisinde görev yapan 121 yöneticinin tamamına ölçek dağıtılmış ve yöneticilerden geriye dönen 108 ölçek değerlendirilmeye alınmıştır.

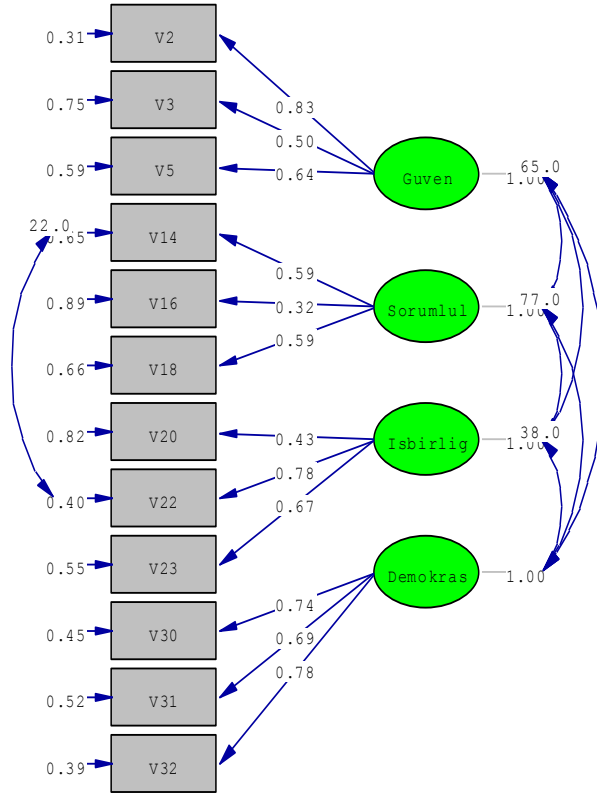
2.2. Veri Toplama Araçları

Demokratik tutum ölçeği: Ölçek Kaase tarafından geliştirilmiş olup, Türkbay (2005) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Bireylerin demokrasiye karşı genel tutumunu belirlenmek amacıyla geliştirilen ölçek tek boyutlu olup 9 maddeden oluşmaktadır. Bu çalışmada ölçek üzerinde doğrulayıcı faktör analizi yapılmış ve 6 madde ölçekten çıkarılmıştır. Yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonuçları şekil 1’de gösterilmiştir.

Güven ölçeği: Ölçek Goldberg (2009) tarafından geliştirilmiştir. Bireylerin çevreye karşı duyduğu güvenin düzeyini tespit etmek amacıyla geliştirilen ölçek 10 maddeden oluşan tek boyutlu bir ölçektir. Ölçeğin güvenirlik katsayısı (.82) dir. Ölçek araştırmacılar tarafından Türkçeye çevrilmiş ve yapılan doğrulayıcı faktör analizine göre (yedi madde ölçekten çıkarılmış) üç madde üzerinden değerlendirilmiştir. Ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi sonuçları şekil 1’de gösterilmiştir.

Sorumluluk ölçeği: Ölçek Goldberg (2009) tarafından geliştirilmiştir. Bireylerin genel olarak sorumluluk eğilimini belirlemek amacıyla geliştirilen ölçek 10 maddeden oluşan tek boyutlu bir ölçektir. Ölçeğin güvenirlik katsayısı (.66) dir. Ölçek araştırmacılar tarafından Türkçeye çevrilmiş ve yapılan doğrulayıcı faktör analizine göre (altı madde ölçekten çıkarılmış) ölçek dört madde olarak değerlendirilmiştir. Ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi sonuçları şekil 1’de gösterilmiştir.

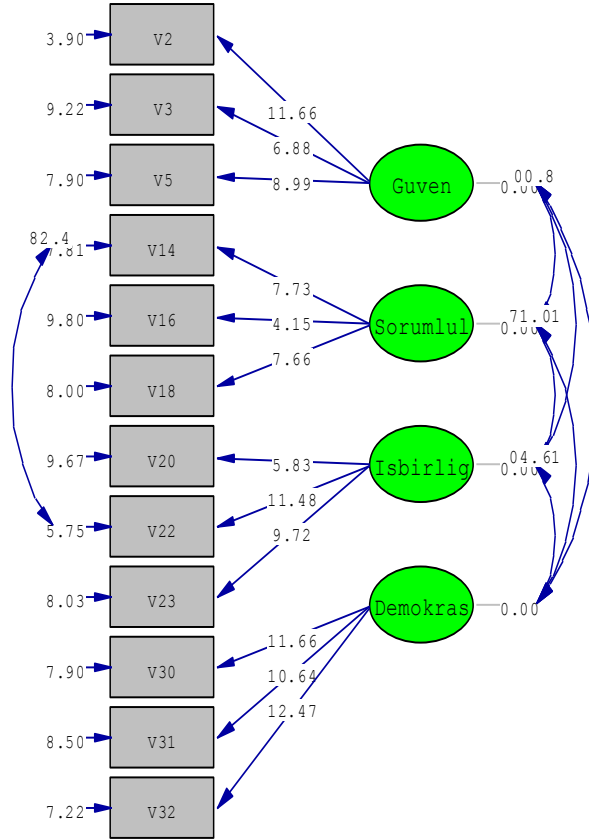
İşbirliği ölçeği: Goldberg (2009) tarafından geliştirilmiştir. Bireylerin işbirliği yapmaya yönelik genel eğilimini tespit amacıyla geliştirilen ölçek 10 maddeden oluşan tek boyutlu bir ölçektir. Ölçeğin güvenirlik katsayısı (.73) tür. Ölçek araştırmacılar tarafından Türkçeye çevrilmiş ve yapılan doğrulayıcı faktör analizine göre (yedi madde ölçekten çıkarılmış) ölçek üç madde olarak değerlendirilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizleri ölçek uyarlama çalışması olarak kabul edilmektedir (Şimşek,2007). Ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi sonuçları şekil 1’de gösterilmiştir.

Chi-Square=195.94, df=47, P-value=0.00000, RMSEA=0.080

Şekil 1. Ölçeklerin Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Şekil 1’de demokrasiye ilişkin tutum, güven, sorumluluk ve işbirliği ölçeklerinin kendi gözlenen değişkenleri ve birbirleriyle olan ilişkilerini gösteren sonuçlar yer almaktadır. Yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre bu modelde demokratik tutum, sorumluluk, işbirliği ve güven ölçekleri üçer madde olarak değerlendirilmiştir.

Chi-Square=195.94, df=47, P-value=0.00000, RMSEA=0.080

Şekil 2. Ölçeklerin Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçlarına Ait “t” Değerleri

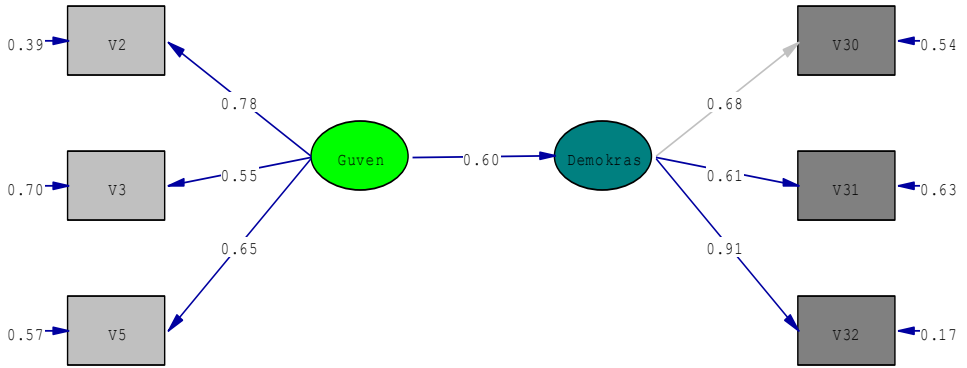
Şekil 2’de demokrasiye ilişkin tutum, sorumluluk, işbirliği ve güven ölçeklerinin birlikte yer aldığı ölçme modelinde ölçeklerin örtük değişkenleri ile ve birbirleri ile olan ilişkilerinin anlamlı olduğu ve RMSEA değerinin (0.08) kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmektedir. Ölçeklerin Ki kare değerinin serbestlik derecesine oranı ise 5 katının altında ve kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmektedir.

2.3.Verilerin Analizi

Araştırmada veriler Lisrel 8.51 (Yapısal Eşitlik Modellemesi) paket programında değerlendirilmiş ve bu program çerçevesinde aracılık testi yapılmıştır.

3.BULGULAR

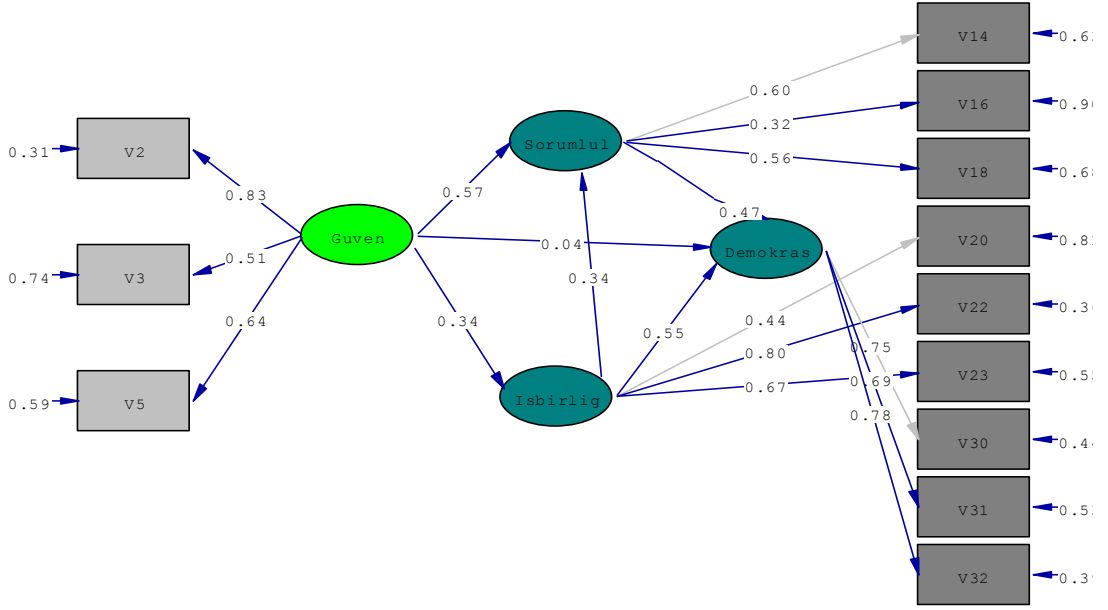
Bu kısımda demokrasiye ilişkin tutum ve diğer etkenlere yönelik ölçekler arasındaki ilişkilere ait bulgulara yer verilmiştir.

Chi-Square=29.73, df=8, P-value=0.00024, RMSEA=0.080

Şekil 3. Güven ve Demokratik Tutum Arasındaki İlişki

Şekil 3'de okul yöneticilerinin görüşlerine göre güven duygusunun demokrasiye ilişkin tutum üzerinde (.60) düzeyinde pozitif bir etkisi olduğu görülmektedir.

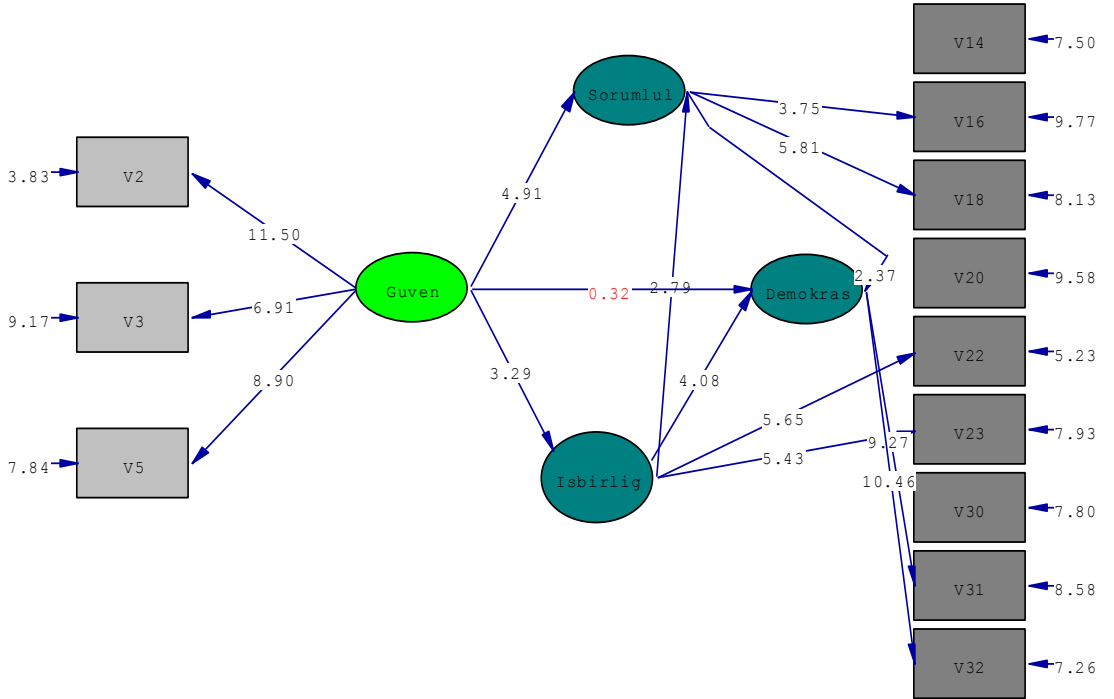

Chi-Square=210.88, df=48, P-value=0.00000, RMSEA=0.079

Şekil 4. Demokrasiye İlişkin Tutum İle Güven, Sorumluluk Ve İşbirliği Arasındaki İlişki

Şekil 4'te güvenin demokrasiye ilişkin tutum üzerine etkisini gösteren modele sorumluluk ve işbirliği gibi aracı değişkenler eklendiğinde güvenin demokrasiye ilişkin tutum üzerindeki etkisinin (.04) düzeyine (anlamli olmayan bir düzeye) düştüğü görülmüştür. Okul yöneticilerinin sahip oldukları güven duygusunun, sorumluluk ve işbirliği aracılığı ile demokrasiye ilişkin tutum üzerinde etkisinin daha güçlü olduğu görülmektedir. İşbirliği ve sorumluluk gibi etkenler güven ve demokrasiye ilişkin tutum arasında "aracılık" etkisi yapmaktadır. Sorumluluk bilinci demokrasiye ilişkin tutumu (.47) düzeyinde, işbirliği ise demokrasiye ilişkin tutumu (.55) düzeyinde etkilediği görülmüştür. Bu durumda demokrasiye ilişkin tutum üzerinde sırası ile işbirliği, sorumluluk ve güvenin etkisi olduğu görülmektedir. Burada güvenin, sorumluluk ve işbirliği üzerinde temel bir belirleyici olduğu görülürken, güvenin demokrasiye ilişkin tutum üzerinde ise sorumluluk ve işbirliği aracılığı ile anlamlı bir etkisinden söz edilebilir.

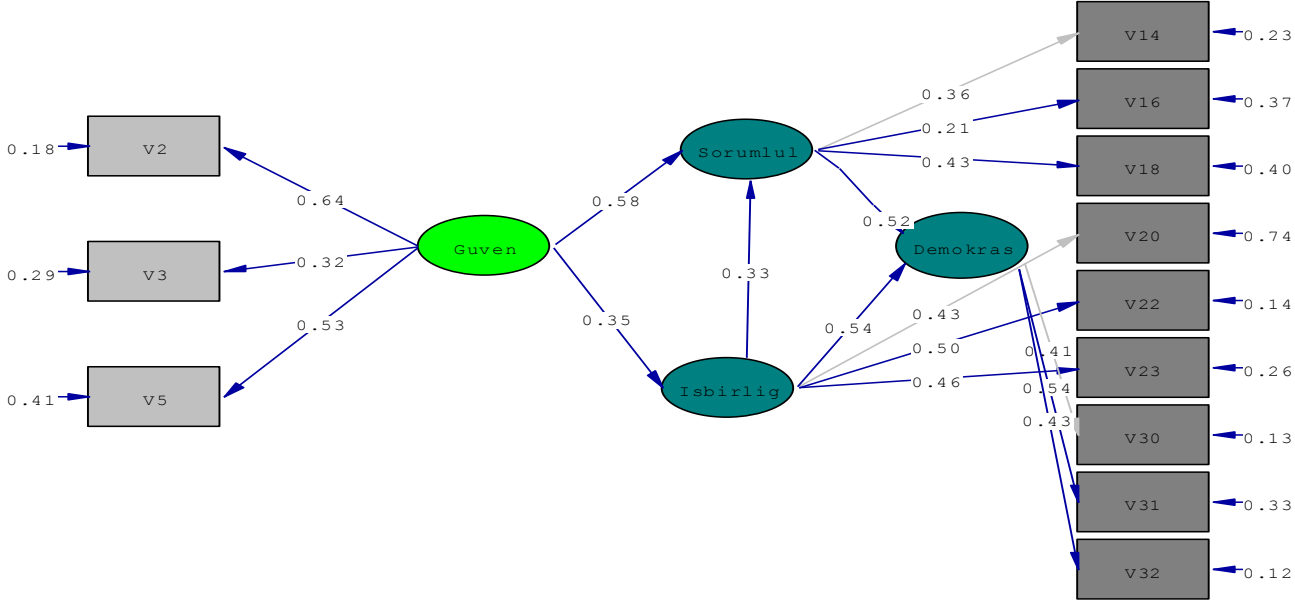

Chi-Square=210.88, df=48, P-value=0.00000, RMSEA=0.079

Şekil 5. Demokrasiye İlişkin Tutum İle Güven, Sorumluluk ve İşbirliği Arasındaki İlişkiyi Gösteren “t” Değerleri

Şekil 5’te görüldüğü gibi yöneticilerin demokrasiye ilişkin tutumları üzerinde güvenin doğrudan demokratik tutum üzerindeki etkisinin anlamlı olmadığı, sorumluluk ve işbirliği aracılığı ile etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Yani yöneticilerin demokrasiye ilişkin pozitif bir tutuma sahip olabilmeleri için güvenin yanı sıra sorumluluk sahibi olmak ve işbirliğine açık olmak gibi özelliklere de sahip olmaları gerektiği söylenebilir. Bu şekilde önerilen model ise şekil 6’da gösterilmiştir.

Chi-Square=210.65, df=49, P-value=0.00000, RMSEA=0.077

Şekil 6. Demokrasiye İlişkin Tutum İle Güven, Sorumluluk ve İşbirliği Arasındaki İlişkiyi Yönelik Önerilen Model

Güvenin demokratik tutum üzerindeki etkisini gösteren path (yol) kaldırıldığında önerilen modelin RMSEA değerinin .077 yükseldiği görülmüştür. Önerilen modelde güvenin demokratik tutum üzerindeki etkisinin doğrudan değil sorumluluk ve işbirliği aracılığı ile daha güçlü olduğu görülmüştür. Önerilen modelin uyum indexleri tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Modelin Uyum Değerleri

GFI	AGFI	CFI	NFI	X ²	R ²
.90	.89	.92	.90	213.40	.424

Modelin uyum değerlerine bakıldığında Fit (uyum) değerlerinin .90 ve üzerinde kabul edilebilir düzeyde olduğu ve modelin geçerli olduğu görülmektedir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Demokrasiye ilişkin pozitif bir tutum; bireysel, toplumsal ve ekonomik ilişkiler çerçevesinde değerlendirilmelidir (Özer, 1996). Demokrasiye ilişkin pozitif bir tutum toplumsal değerlerden kopuk olarak gelişemez. Demokrasiye ilişkin pozitif bir tutumun geliştirilebilmesi onu oluşturan etkenlerin yaşanabilir olması ile mümkündür. Demokrasi sadece yasalarla gerçekleşmesi beklenen siyasal bir sistem olmayıp temelde sosyal ilişkilerden beslenen bir yönetim biçimidir (Uluğ,1997). Bu bağlamda demokratik bir tutumun geliştirilebilmesi ve kişisel ilişkilere yön verebilmesi için demokrasiye ilişkin pozitif bir tutum öncelikle yöneticiler arasında yaygınlaştırılmalıdır. Demokratik bir tutumun temelini oluşturan etkenlerin (güven, işbirliği, sorumluluk, hoşgörü vb) yaygınlaştırılması eğitim yolu gerçekleştirilebilir. Bu eğitim süreci, ailede başlar ve okul eğitimi ile devam eder. Özellikle formal (okul) eğitimin insan yaşamının önemli bir kısmını kapsaması bu süreçte okulun önemini artırmaktadır. Okul örgütlerinde demokrasiye ilişkin pozitif bir tutumun kuşaklara kazandırılabilmesi öncelikli olarak yönetici ve öğretmenlerin bu tür değerleri davranışa dönüştürebilmelerine bağlıdır. Starrat (2002) ve Woods'a (2005) göre demokratik okul, tüm bireylerin örgütsel olanak ve bilgi akışından haberdar olduğu, yöneticilerin ve her bireyin bir diğerinin onuru, bireysel hakları ve farklılıklarına saygı duyduğu, kurumsal politikalar, sorunlar ve fikirleri değerlendirmede ilgili ve aktif bir tutumun sergilendiği, diğer çalışanların mutluluğu ve kamu yararının gözetildiği ilişkilere dayalı ortamlardır. Bu bakımdan söz konusu ortamın oluşmasında güven, işbirliği, sorumluluk, hoşgörü ve paylaşım anlayışına bağlı özelliklerin güç kazanması önem taşımaktadır. Bu paralelde araştırmada güven, işbirliği ve sorumluluk gibi kişisel etkenlerin yöneticilerin demokratik tutumları üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkisi olduğu görülmüştür. Sorumluluk ve işbirliğinin demokratik tutum üzerinde doğrudan, güven duygusunun ise sorumluluk ve işbirliği aracılığı ile demokratik tutum üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu tespit edilmiştir. Örneğin güven demokrasiye ilişkin tutum üzerinde .60 düzeyinde pozitif etki yapmasına rağmen, sorumluluk ve işbirliği aracı değişken olarak modele dahil edildiğinde aradaki ilişkinin .04 düzeyine düştüğü (anlamsız olduğu) görülmüştür. Bu bulguya göre güven, sorumluluk ve işbirliği aracılığı ile birlikte demokrasiye ilişkin tutumlar üzerinde daha güçlü bir etki oluşturmaktadır.

Yapılan diğer araştırma sonuçlarına bakıldığında; Atasoy (1997) Ankara'da 189 öğretmen üzerinde yaptığı araştırmada demokratik tutum sergileyen öğretmenlerin işbirliği becerilerinin yüksek olduğunu, Saruhan (1996) Ankara il merkezinde lise son sınıfa devam eden öğrenciler üzerinde yaptığı araştırmada ailesi içerisinde demokratik bir ortamın olduğunu kabul eden öğrencilerin işbirliğine daha eğilimli olduklarını, Şakır (1987) Hacettepe Üniversitesinde öğrenciler üzerinde yaptığı araştırmada demokratik bir tutum sergileyen öğrencilerin daha sosyal, işbirlikçi ve uyumlu olduklarını, Karadeniz ise (1994) lise son sınıf öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada demokratik ortamda yetişen çocukların sorumluluk ve işbirliğine yatkınlıklarının yüksek düzeyde olduğunu

saptamıştır. Fukuyama (1998) Almanya ve Japonya’da özel işletmelerde yaptığı araştırma sonucunda güvenin yanı sıra takım çalışması, paylaşım ve dayanışma gibi etkenlerin ilişkileri belirleyen egemen değerler olduğunu ve bu işletmelerde işgörenlerin demokratik olarak yönetime katılımlarının daha yüksek düzeyde olduğunu saptamıştır. Bu çalışmada ve farklı araştırmalarda elde edilen bulgular karşılaştırıldığında güvenin işbirliği ve sorumluluk aracılığı ile demokratik bir tutumun anlamlı yordayıcıları arasında olduğu söylenebilir. Sonuç olarak okul yöneticileri arasında demokratik bir tutumun yaygınlaştırılabilmesi için;

- ✓ Okul yöneticilerinin güven duygusu, işbirliği yapmak ve sorumluluk üstlenmek gibi pozitif özelliklere sahip olmaları ve bu özellikler konusunda performans denetimine tabi tutulmaları,
- ✓ Bu özellikleri okul yönetiminde yönetsel ilkeler arasında benimsemeleri önerilmektedir.

Kaynaklar

- Altun, S. (1999). *İşletmelerde sosyal başarı stratejileri ve istanbul boya işletmelerinin sosyal sorumluluk seviyeleri üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Atasoy, A. (1997). *İlköğretim ikinci kademedeki demokrasi eğitimi ve ilköğretim ikinci kademe öğretmen ve öğrencilerinin demokratik tutum ve davranışlarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Cohen, D., Prusak, L. (2001). *Kavrayamadığımız zenginlik, kuruluşların sosyal sermayesi*. Mess Yayınları, İstanbul.
- Covey, S. (2005). *Sekizinci alışkanlık* (Çev: Sezer Soner), İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Fukuyama, F. (1998). *Güven* (Çeviren Ahmet Buğdaycı), İstanbul: İşbankası Yayınları.
- Goldberg, L. (2009). *International personality item pool*. <http://ipip.ori.org/newAB5CKey.htm#> Erişim Tarihi: 01.02.2010.
- Karadeniz, A. (1994). *Lise son sınıf öğrencileri üzerinde demokratik ve otoriter olarak algılanan ana baba tutumlarıyla çeşitli mesleki değerler arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kıncal, R. Y. (2004). *Vatandaşlık bilgisi*. Ankara: Nobel Yayınları.

- Kişi, Y. (2009). İlköğretim okulu yöneticilerinin veli ve çevre ile olan işbirliğine ilişkin veli algılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Lee, N., Kotler, P. (2006). *Kurumsal sosyal sorumluluk* (Çev: S. Kaçamak). İstanbul: Mediacat Yayınları.
- Özer, İ. (1996). Siyasal Kültür, Demokrasi ve Demokratik Değerler. *H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(1).
- Pehlivan, İ. (2003). *Yönetsel mesleki ve örgütsel etik*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Şakır, A. (1987). *Hacettepe üniversitesi konservatuvarı' na devam eden 14- 18 yas grubu öğrencilerinin sosyal uyumları ile ana baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Saruhan, N. (1996). *Ankara il merkezinde lise son sınıfa devam eden öğrencilerin atılganlıkları ile anan baba tutumları arasındaki ilişkinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Seyyar, A. (2003). *Ahlak terimler sözlüğü*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Starrat, R.J. (2001). Democratic leadership theory in late modernity: An oxymoron or ironic possibility? *International Journal of Leadership in Education*. 4, 333-354.
- Şimşek, Ö. F. (2007). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş*. İstanbul: Ekinoks Yayınları.
- Tanilli, S. (2003). *Nasıl bir demokrasi istiyoruz*. İstanbul: Adam Yayınları.
- Touraine, A. (2002). *Demokrasi nedir* (çev. Olcay Kunal). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Türkbay, R. A. (2005). *Üniversite öğrencilerinin demokratik tutum ve değerleri üzerine bir araştırma pamukkale üniversitesi örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Uluğ, F. (1997). Eğitim ve demokrasi. *Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5, 49-56.
- Uslaner, E. (1999). *Democracy and social capital in democracy and trust*. Ed. Mark Warren. Cambridge: Cambridge University Pres,
- Woods, P.A. (2005). *Democratic leadership in education*. London: Paul Chapman.

A Study on Some Factors That Affect The Attitudes Related Democracy of The Primary School Administrators

That to be able to turn the democracy into a life style can be put into practice by keeping alive the factors that foster the democracy (such as tolerance, trust, cooperation, solidarity, being organized etc). Democracy can be defined (Touraine, 2002) as the government is determined by public and all the institutions are open to public control (Tanilli, 2003) besides, apart from a way of governing, it can be defined as a form of regime that depends on political culture and way of life. That the positive attitude related with democracy as a way of life among the individuals can be generalized is possible that the social factors that feed it are able to be kept alive. That a transparent management is able to be generalized especially in a family which is the base of the society and organisations is related with the values that effect the attitude with regard to democracy positively. The positive attitude related with democracy can be generalized by regarding the universal values that effect it (Kıncal, 2004). The dominant factors that form a positive attitude in regard to democracy can be classified in two categories: Cultural (cultural and ethnic differences in acceptance each other unconditionally, respect, tolerance, pluralistic approach etc) and personal factors (trust, responsibility, cooperation, courage, empathy, communion etc.)

The aim of this study is to determine how the factors such as trust, cooperation and responsibility among the prime school administrators by interceding each other form an impact net on the attitude with regard to democracy. So, in the study, an intercession model that shows the net of the relationships among the four variables has been tested.

In the study, relational scanning model has been used. The confirmatory factor analysis in LISREL programme has been applied to every scale that was used in the study. Subsequent to these steps, after reaching the fittest values in the measurement models, it has been tried to obtain the best structural model by analysing intercessionally in the LISREL programme. In the analyses that were done in the LISREL programme, in order to find the best model, some adaptation criterions have been used (Şimşek, 2007). The target population of the study consists of the administrators who work in primary schools. The working population of the study is built up by the teachers that work in the primary schools in the 2009-2010 spring term in the centre of the province of Elazığ. Samples weren't chosen, the scale was delivered to all of the 121 administrators that work in the working population of the study and the 108 scales that came back from the administrators have been evaluated.

The scale of the democratic attitude: The scale was developed by Kase and adapted to Turkish by Türkbay (2005). The scale that was developed with the aim of defining the general attitude of the individual against democracy consists of 9 articles. The confirmatory factor analyses was done in this study and 6 articles were

taken out of the scale. The results of the confirmatory factor analyses are shown in the table 1.

The confidence scale: The scale was developed by Goldberg (2009). The scale that was developed to determine the level of the confidence that the individual feels for his environment and that consists of 10 articles is an unidimensional scale. The reliability parameter of the scale is (.82). The scale was translated into Turkish by the researchers and according to the confirmatory factor analyses, it was evaluated on the basis of 3 articles (7 articles were taken out of the scale). The results of the confirmatory factor analyses are shown in the table 1.

The responsibility scale: The scale was developed by Goldberg (200). The scale that was developed in order to determine the responsibility inclination of the individual and that consists of 10 articles is an unidimensional scale. The reliability parameter of the scale is (.66). The scale was translated into Turkish by the researchers and according to the confirmatory factor analyses, it was evaluated on the basis of 4 articles (6 articles were taken out). The results of the confirmatory factor analyses are shown in the table 1.

The cooperation scale: It was developed by Goldberg (2009). The scale that was developed in order to determine the general inclination of the individual towards cooperation and that consists of 10 articles is an unidimensional scale. The reliability parameter of the scale is (.66). The scale was translated into Turkish by the researchers and according to the confirmatory factor analyses, it was evaluated via three articles (seven articles were taken out). The confirmatory factor analyses are accepted as the study of the scale adaptation (Şimşek, 2007). The results of the scale's confirmatory factor analyses are shown in the table 1.

It has been seen that the feeling of confidence has got a positive effect on the attitude with regard to democracy on the level of (.60) at the school administrators. When mediating variables such as responsibility and cooperation are added to the model that shows the effect of the confidence on the attitude with regard to democracy, it is seen that the effect of confidence on the attitudes with regard to democracy has fallen to the level of (.04) (to a meaningless level). It is noticed that the effect of the feeling of the confidence that the school administrators have on the attitude with regard to democracy over the responsibility and cooperation is stronger. That's to say, the factors such as cooperation and responsibility have the effect of 'mediation' between the attitude with regard to democracy and the confidence. It has been seen that the sense of responsibility has effected the attitude with regard to democracy in the level of (.47) and the cooperation has effected the attitude with regard to democracy in the level of (.55). At this stage, it is seen that cooperation, responsibility and confidence respectively have an effective on the attitude with regard to democracy. Here, while it is seen that confidence is determinative over responsibility and cooperation, it can be said that confidence has got meaningful effect on the attitude with regard to democracy by means of responsibility and cooperation. As a result of this, it has been seen that the confidence of the administrators for the attitude with regard to democracy is not

directly but is meaningful by means of responsibility and cooperation. In other words, in order that the administrators have a positive attitude with regard to democracy, it can be said that, besides confidence, it is necessary to have some peculiarities such as having responsibility and being open to cooperation.

When examined the results of the other studies, it has been determined that, in the research that Atasoy (1997) did on 189 teachers in Ankara, the cooperation skills of the teachers who have democratic attitude are very high, in the research that Saruhan (1996) did on the final year high school students in the centre of Ankara, the students who accept that there is a democratic environment in their families are more prone to cooperation, in the research that Şakır (1987) did on the the students of Hacettepe University, the students who have democratic attitude are more social, collaborative and easy going, and as to Karadeniz (1994), in the research on the final year high school students, the tendency of the children who grow up in democratic environment to responsibility and cooperation is very high. Fukuyama (1998), in the result of his research that he did in the private enterprises in Germany and Japan, he determined that the factors such as team work, sharing and solidarity besides confidence are dominant elements that specify the relationships and in these enterprises, the workers' participation in the management is very high. In this study and when the findings from the different researches compared, it can be said that the confidence is among the meaningful predictors of the democratic attitude by means of cooperation and responsibility. Consequently, in order to generalize a democratic attitude among the school administrators;

- ✓ It is advised that the school administrators should have some positive peculiarities such as confidence feeling, cooperation and taking over responsibility and about these peculiarities, their performance should be controlled,
- ✓ That they should adopt these peculiarities among the executive principles in the school administration.